BALADA CAVALERULUI PROGRAMATOR

CRISTIAN TUDOR POPESCU

A fost odată un cavaler programator. Cînd şi-a terminat ucenicia era tînăr şi ferice şi credea că avioanele sînt comestibile ca tot ce zboară. La plecarea spre centrul de calcul din nordul Imperiului unde fusese repartizat, tatăl său, bătrînul programator Radiscus, i-a dăruit ca să-l apere de rele un vechi tratat de matematică cu coperţi de piele roşii şi roase, în care semnul plus era un Crist pe cruce, înmulţirea două săbii încrucişate, integrala un şarpe înfrunzit ridicat pe coadă, radicalul un albatros cu o aripă mai lungă, iar derivata parţială era reprezentată printr-un foetus chircit în poziţia tipică intrauterină. I-a dat, de asemenea, pixul său fermecat, ticsit cu microprocesoare, adus de el în tinereţe de pe alte meleaguri, care avea însuşirea de a se încălzi şi a deveni luminiscent cînd începeai să scrii prostii. Dacă scriai spre exemplu sin x = 5, riscai o arsură zdravănă. Bani nu i-a dat; l-a umplut, în schimb, de poveţe, care mai de care mai isteţe, acestea fiind mult mai viabile, fiabile şi mentenabile decît nişte nenorociţi de bani.

„Fiule, ţine minte, dacă un program merge de la prima rulare e cazul să intri la bănuieli; se întîmplă să dai chix cu o problemă de Soft, nu te pierde cu firea, insinuează pe loc că tu eşti de fapt Hardist prin vocaţie; dacă dai greş şi cu Hardul le spui că ai avut o copilărie grea. Ai grijă, cînd vrei să te apuci de treabă serios, e bine să începi cu o pauză. Dacă nu eşti în stare să remediezi un defect minor încearcă să provoci unul major, atunci vor fi chemaţi specialiştii şi nu se mai pune problema. Şi mai ales, nu uita, computerul face, din nenorocire, numai ceea ce îi spui tu să facă."

Astfel blindat, tînărul nostru plecă spre alte zări. Străbătu munţi şi cîmpii, nenumărate oraşe şi-n jurul lui era un constant sfîrşit de primăvară; cînd îl vedeau, fluturii dansau, miliţienii zîmbeau, fetele de director plîngeau. Gestionari de viţă veche îl poftiră la masa lor, nişte vulturi pleşuvi vrură să-l ia cu ei în zbor şi pe unde trecea mulţimea striga în cor: „Trece un cavaler programator."

Dar tînărul nostru nu se oprea niciodată, stăpînit de un singur gînd: să ajungă mai repede la centrul de calcul şi să scrie programe cu grămada, mari şi pline de numeroase subrutine.

Într-o bună zi ajunse. Nu era un simplu centru de calcul, era unul dintre

cele cinci sau şase palate numerice ale Imperiului. Pe frontispiciu strălucea mîndră stema aurie, cu cifra trei, scrisă în binar. I s-a făcut o primire triumfală; tot personalul era strîns în ogradă, adjuncţii agitau sfioşi şi îmbujoraţi cîte o floare, iar directorul, în timp ce-l îmbrăţişa în ovaţiile generale, i-a şoptit lăsîndu-şi fruntea pe umărul lui şi oftînd delicat: „Cît te-am aşteptat...”

Chiar şi Marele Dregător – investit cu acest titlu pentru că era suficient să intre în sală cu trusa de scule şi sistemul, oricît de gravă ar fi fost defecţiunea, se autodregea instantaneu – îl bătu pe umăr şi-i dărui un mic si cochet multimetru.

El le-a mulţumit tuturor şi a rugat politicos să i se spună ce se lucrează pe aici şi ce-ar avea el de făcut. L-au dus în sala calculatoarelor. Aici, s-a produs acel fenomen care amplifică întotdeauna tulburător aura de respect din jurul unui cavaler programator. Zgomotul egal şi continuu s-a înteţit brusc, contrastul pe terminale a crescut, toate beculeţele şi afişajele au început să clipească în serii ordonate, iar imprimatele să ţăcăne înviorate.

„Ce se produce aici?”, a întrebat cavalerul. „Noi, aici, a răspuns directorul cu mîndrie, producem grafice, grafice de toate culorile şi formele la orice scară, şi, la cerere, în două, trei şi chiar patru dimensiuni. Şi tabele producem, tabele sinoptice, histograme, planşe color, organigrame. Produsele noastre împodobesc pereţii tuturor aşezămintelor importante ale Imperiului.”

„Şi ce algoritmi de prelucrare a datelor folosiţi?”, a mai întrebat cavalerul programator. „Algoritmii sînt de pe tărîmul celălalt, i-a adus un cavaler după o călătorie lungă şi plină de peripeţii, aşa că nimeni nu ştie prea bine cum funcţionează. Noi ne ocupăm cu estetica redării. Cînd graficul are variaţii prea abrupte le mai netezim, creşterile domoale le mai asprim, valorile prea mari şi discordante din tabele le mai micşorăm, cele prea mici le majorăm.”

„Şi datele brute?”

„Datele de intrare nu sînt chiar brute, sînt preprocesate la un centru de calcul subordonat de unde le primim pe benzi.”

Un an trecu ca o clipă. Cavalerul nostru, muncind sîrguincios, ajunse în scurt timp un maestru în arta producerii de grafice şi tabele care să placă ochiului. Un singur lucru îl mîhnea profund: nu înţelegea prea bine care este sensul fizic al mărimilor de pe abscisă şi ordonată, şi, în cele din urmă, care este legătura cu realitatea a acestor reprezentări.

Într-o noapte cavalerul, după ce se frămîntase mult timp, căzu într-un somn greu şi agitat. Dimineaţa îşi făcu bocceaua şi se duse la director să-l

întrebe încotro se afla centrul de unde se primesc datele.

„Spre Sud, peste 4 munţi şi 4 văi, dar ce vrei să faci, doar nu vrei să ne părăseşti?”

— Ba da, dar mă voi întoarce repede.

— Vai, nu face asta, nimeni nu s-a întors vreodată de acolo, spuse îndurerat directorul, ştiind însă că e inutil, hotărîrile unui cavaler programator sînt întotdeauna de nestrămutat.

— De ce? spuse acesta. E destul de aproape, şi plecă odată cu primele raze ale soarelui.

Drumul fu greu, dar cavalerul era tînăr şi plin de elan, aşa că-l străbătu în numai un an. Centrul subordonat se dovedi a-şi merita numele. Era mai mic şi mai vechi, directorul amabil dar mai morocănos, calculatoarele cu o generaţie mai jos. În scurt timp cavalerul înţelese că şi acest centru primea datele de la un altul, aflat peste 16 munţi şi 16 văi spre Sud. Se odihni puţin, apoi porni la drum fără să stea mult pe gînduri.

Etapa a fost lungă şi grea, iar cavalerul obosise oarecum, aşa că o parcurse în cîţiva ani. Găsi un centru şi mai vechi, directorul fu cam nepoliticos, calculatoarele, o generaţie şi mai jos. De aici porni spre Sud, mereu spre Sud, peste 32 de munţi şi 32 de văi. Din cauza oboselii care-i pătrunsese în creier şi în oase, mersul deveni chinuitor. Făcea nenumărate popasuri. Cînd distanţa dintre două centre succesive deveni de 256 de munţi şi 256 de văi, ajunsese în era tuburilor electronice.

Dar şi de aici a fost trimis mai departe, mereu mai departe spre Sud, şi ajungînd pe creasta celui de al 512-lea munte zări, atunci cînd nu mai putea face un pas, o clădire singuratică semănînd cu un hangar. Oboseala şi resemnarea îi dispărură pe loc şi porni grăbit spre ea. Pe cînd se apropia, pe lîngă el trecu cu o viteză ameţitoare o arătare stranie, care întrezărită prin norul de praf părea a fi un om pe bicicletă cu doi desagi imenşi şi galbeni în spate. În pragul uşii avu o ezitare. Îi venea să se întoarcă şi să lase totul baltă. Dar era mult, mult prea tîrziu, aşa că bătu şi intră.

Priveliştea dinăuntru îi năuci. În lumina egală şi rece a unor tuburi de neon, care nu se zăreau nicăieri, poate sute de oameni, bărbaţi şi femei, stăteau la mese aşezare ordonat, în şiruri paralele. Fiecare avea în faţă cîte un abac pe care muta bilele sau cîte o maşină mecanică de calculat la care rîşnea. Scriau ceva pe nişte bucăţi de hîrtie şi alţi oameni treceau printre rînduri cu saci mari şi galbeni în care adunau aceste hîrtii.

Ţăcănitul enorm, care alcătuia zgomotul de fond, îl ameţi pe cavaler. Privind şirurile acelea ordonate care păreau să se prelungească la infinit, deşi din afară clădirea nu părea prea mare, îl năpădi brusc o greaţă violentă.

„Doamne, îşi spuse, aici e cu adevărat capătul liniei”.

Se năpusti afară cu ultimele puteri şi căzu în iarba udă, respirînd lacom aerul curat al muntelui. Zăcu apoi o vreme întins cu ochii la cer, pînă cînd apărură stelele. Pe urmă se ridică greoi şi porni. Străbătea din nou munţi şi cîmpii, nenumărate oraşe şi în jurul lui era un constant sfîrşit de toamnă. Oamenii îl priveau cu milă sau cu indiferenţă pe bătrînul istovit care-şi tîra paşii înapoi spre Nord, mereu spre Nord. Puterile îi slăbeau din zi în zi, dar îl purtau înainte absenţa durerii şi spaima că nu va ajunge. Cînd zări în depărtare strălucitoarea stemă binară 011, era sfîrşit. Totuşi se gîndi cu bucurie că îşi va revedea vechii colegi. Directorul cel sentimental murise însă de mult şi morţi erau toţi cei pe care-i cunoscuse. Acolo unde fusese cîmpie era acum cetate şi unde fusese cetate creşteau bălăriile şi păşteau vaci.

Îl lăsară din milă să intre în palatul numeric. Calculatoarele aveau un aspect straniu, nefamiliar lui, dispăruseră imprimatele, cartelele, ba chiar şi terminalele şi totul era străin şi de neînţeles.

Pentru că era bătrîn nu avea unde să se ducă i-au dat totuşi o slujbă: l-au pus să lipească etichete pe un morman de benzi magnetice care zăceau abandonate la subsol, nimeni nu mai ştia de cînd.

Desen de ALEXANDRU ANDRIEŞ